

Millî Mücadele Yıllarında “Yeni Gün” Gazetesinde Çıkan 1919 Taşra Seçim Haberleri Üzerine Bir İnceleme

An Analysis on the 1919 Provincial Election News Published in Yeni Gün Newspaper During The National Struggle Years

Aslıhan KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Ufuk Üniversitesi,
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
asl-han-7701@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8928-296>

Makale Başvuru Tarihi: 26.06.2022
Makale Kabul Tarihi : 20.09.2022
Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Millî Mücadele yıllarında Osmanlı topraklarında yaşanan işgaller hakkında halkın bilinçlenmesi ve teşkilatlanması için yayım yapan gazete ve dergi olmak üzere birçok süreli yayın bulunmaktadır. Özellikle Millî Mücadele taraftarı olan gazeteler işgallerin ve İtilaf Devletlerinin iç yüzünü halka göstermek ve haksız işgalleri protesto etmek için elinden geleni yapmaya çalışmıştır. Bu süreli yayınlar arasında kurtuluş harekâtını haklı bulanlar olduğu gibi işgalciler ve Mondros Mütarekesi maddelerini savunan İstanbul Hükümet'i lehinde yayım yapanlar da olmuştur. Bu yayımların çıkmasında etkili olan ise şüphesiz sahiplerinin fikirleri ve bakış açısı olmuştur. Yeni Gün gazetesi ise her anlamda hem halkın yanında yer almış hem de Millî Mücadele'nin sözcüsü olmuştur denilebilir. Gazete bu anlamda yaptığı haberler ile haksız işgallerin ne boyutlara ulaştığından, halkın nasıl teşkilatlanması gerektiğine kadar birçok konuda ayrıntılı haber yapmış ve işgal sürecine ışık tutmuştur. Millî Mücadele taraftarı diğer gazeteler ile birlikte Yeni Gün gazetesinde çıkan haberlerden süreci takip eden Türk halkı ise başta Temsil Heyeti olmak üzere Müdafaa-i Hukuk merkezleri etrafında örgütlenerek bu haklı mücadeleye destek vermiştir. Yeni Gün gazetesinde çıkan önemli haber başlıkları arasında 1919 seçim süreci de yer almaktadır. Bu haberler arasında özellikle Taşra Seçimleri, İntihabat İşleri gibi manşetler gazetenin son Osmanlı seçimlerine giden süreci ne kadar yakından takip ettiğini göstermektedir. Bu haberlerde dikkat çeken diğer bir konu ise gazetenin Millî Mücadele'nin kazanılması için öncelikle meclisin açılması gerektiği konusuna vurgu yapması ve halkın seçimlere katılması için ısrar etmesidir. Bu çalışmada Yeni Gün gazetesinde Taşra sancakları ve kazaları hakkında yapılan seçim haberleri örnekleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Yeni Gün Gazetesi, Taşra, Seçim, Haber.

An Analysis on the Provincial Election News Published in Yeni Gün Newspaper During The National Struggle

ABSTRACT

There are many periodicals, such as newspapers and magazines, which are published to raise awareness and organization of the people about the occupations in the Ottoman lands during the years of the National Struggle. In particular, the newspapers that were in favor of the National Struggle tried to do their best to show the inner face of the occupations and the Allied Powers to the public and to protest the unfair occupations. Among these periodicals, there were those who found the liberation operation justified, as well as those who published in favor of the invaders and the Istanbul Government, which defended the articles of the Mudros Armistice. Undoubtedly, the ideas and perspectives of their owners were influential in the emergence of these publications. It can be said that Yeni Gün newspaper, on the other hand, took the side of the people in every sense and became the spokesperson of the National Struggle. With its news in this sense, the newspaper made detailed news on many issues from the extent of the unfair occupations to how the people should be organized, and shed light on the occupation process. The Turkish people, who followed the process from the news in the Yeni Gün newspaper together with other newspapers that were in favor of the National Struggle, supported this just struggle by organizing around the Centers

for the Defense of the Law, especially the Representation Committee. The 1919 election process is also among the important news headlines in the Yeni Gün newspaper. Among these news, headlines such as the Provincial Elections and İttihat Affairs show how closely the newspaper followed the process leading up to the last Ottoman elections. Another remarkable issue in these news is the newspaper's emphasis on the necessity of opening the parliament in order to win the National Struggle and insisting on the participation of the people in the elections. In this study, examples of election news about provincial sanjaks and districts in Yeni Gün newspaper were examined.

Keyword: The National Struggle, Yeni Gün Newspaper, Provincial, Election, News

1.GİRİŞ

Millî Mücadele döneminde basın-yayın organları işlevsel açıdan sadece bir iletişim aracı olmakla kalmayıp aynı zamanda etkin bir toplumsallaştırma unsuru olmuştur diyebiliriz (Arslan,2004:6). Dahası bu gazete ve dergilerde yayımlanan haberler hem halkın gündem hakkında bilgi alabilmesi hem de yayın organının hayatına devam edebilmesi açısından bir döngü içerisindedir. Özellikle savaş gibi olağanüstü durumların yaşandığı dönemlerde bu yayın organları yayımladıkları her haber ile vatandaşları güncel olaylar hakkında doğrudan bilgi almasını sağlamaktadır. Osmanlı Devleti'nin sonunu getiren Mondros Ateşkes anlaşması ve sonrasında başlayan işgal süreci yine gazete ve dergilerde birçok habere konu olmuştur. Buna mukabil ateşkes sonrasında Osmanlı topraklarında başlayan işgaller sırasında sayısız dergi ve gazete nüshası yok edildiği için bu süreli yayınların birçok sayısı günümüze kadar ulaşamamıştır. Millî Mücadele yıllarında işgaller kadar gazete ve dergi manşetlerini dolduran bir diğer mesele ise meclisin açılması için yapılan çalışmalar dolayısıyla siyaset olmuştur. Özellikle İttihatçılar ve İtilafçılar arasında yaşanan seçim mücadelesi dönemin basın-yayın organlarının öncelikli çalışmaları arasında yerini almıştır.

Seçimlerde iktidar mücadelesi halkın hangi tarafa inanacağı sorusunu daha da karmaşık hale getirmiş bu gibi durumlarda basının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü basının ulaşabildiği kişi sayısı kadar iktidara hem destek hem de muhalefet oluşacaktır. Bu süreçte her ne kadar Türk basını, yabancı medya ile kıyaslanabilecek bir düzeye gelememiş olsa da özellikle İttihat ve Terakki Fırkasının daha önce ülkede yaratmış olduğu hürriyet ortamı daha sonra hem Anadolu'da basının canlanmasına sebep olmuş hem de birçok gazete ve dergi yayın hayatına geçmiştir (Dervişoğlu,2009:160). Bu dönemde basın açısından yaşanan bir diğer önemli gelişme ise hükümetin değişmesi olmuştur. Ali Rıza Paşa hükümetin işbaşına geçmesiyle basında sansür büyük ölçüde kaldırılarak Anadolu Hareketi'nin birçok yazışması yayımlanarak halka duyurulmuştur. İletişimin en hızlı yayıldığı araç olarak gazetelerin bu denli önemli olduğu bu yıllarda Yeni Gün gazetesi de gündeme dair tüm olayların halka aktarılmasında önemli bir yere sahiptir.

2. YENİ GÜN GAZETESİNİN YAYIN HAYATI

Mondros Ateşkesinin imzalanması ile başlayan işgaller basın-yayın organlarını olumsuz etkilemiş ve gazete, dergi gibi birçok süreli yayın bu süreçte yok edilmiştir. Yangın yerine dönen ülkede yayın hayatına devam eden Yeni Gün gazetesi ise aslında Millî Mücadele'nin sözcüsü olarak kabul edilebilecek yayımlar yapmıştır. Gazetenin kurucusu olan Yunus Nadi Bey Türk matbaa tarihinin önemli isimlerinden birisidir. Önceleri Tasvir-i Efkâr gazetesinde çalışmaktadır ancak daha sonra kendi gazetesini çıkarmaya karar verir ve 2 Eylül 1918 yılında

İstanbul'da Yeni Gün gazetesini yayın hayatına geçirir. Yeni Gün gazetesi siyasi günlük bir gazetedir. Ancak işgaller boyunca tahrip edilen birçok süreli yayın gibi bu gazetenin de birçok nüshasına ulaşılammıştır. Gazetede yayımlanan yazılar genel itibarı ile gazetenin Millî Mücadele hareketini desteklediğini göstermektedir. Bu nedenle işgallerle uğraşan halka moral vermesi açısından önem arz etmektedir. Oldukça sancılı süreçler geçiren gazete Yunus Nadi'nin kararlı kişiliği sayesinde verdiği mücadele ile ayakta kalmış ve Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almasını bilmiştir. Bunun yanı sıra Millî Mücadele taraftarı olduğu için birçok düşman edindiği de ortadadır. İşgal sürecinde kapatılmak zorunda kalan gazete daha sonra kol gücü ile çalıştırılan bir makina ile 1920 Ağustos'unda Ankara'da yayın hayatına tekrar başlamıştır. Gazete 1921 yılında İstanbul'daki Mim Mim grubunun yardımı ile daha gelişmiş bir baskı makinası almış ve 1924 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür. 7 Mayıs 1924 tarihinde ise Cumhuriyet Gazetesi'nin çıkması ile yayın hayatını bırakmıştır (Bakıl,2020:6-7).

3.GAZETEDE YAYIMLANAN TAŞRA HABER ÖRNEKLERİ

Osmanlıda taşra olarak geçen kavram merkez yani Payitaht ve büyük şehirler dışında kalan bölgeler için kullanılmıştır. Özellikle 1839 *Gülhane-i Hatt-ı Hümayûn'dan sonra* idari taksimatta değişiklikler yapılmış ve taşrada yeniden yapılanmaya gidilmiştir. 1858 yılına kadar taşra yönetimine ilişkin yapılan bu düzenlemeler taşra, yerel ve merkezi yönetim arasında dengeleri korumak üzere düzenlenmiştir (Eryiğit- Kalafat,2019:53-54). Millî Mücadele döneminde yaşanan işgal sürecinde taşra teşkilatlanması ne kadar güçlü ise savunma da o kadar güçlü olmuştur bu nedenle taşra idaresi Osmanlı Devleti için oldukça önemlidir. Taşra bölgeleri hakkında yapılan birçok çalışmada özellikle gazete ve dergilerde halkın bu sıkıntılı süreci nasıl geçirdiği hakkında geniş bilgiye yer verilmiştir. Bunlar arasında hiç şüphesiz meclisin açılma süreci ve seçimlerin nasıl gerçekleştiği en dikkat çeken haber başlıkları arasındadır. Bu açıdan Yeni Gün gazetesi de Millî Mücadele ve seçim süreci hakkında önemli bilgiler aktarmıştır. Yapılan çalışmalarda çıkan haberler arasında taşra bölgelerinde yapılan seçim süreci hakkında yayımlanan haber örnekleri çeşitli başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Bunlar "*Milli Kongre de İntihâbat Meselesi, İntihâbat, En Mühim Mesele, Hükümetin Faaliyeti, Taşrada İntihâb Faaliyetleri, Fırka-i Siyasiyenin İctimâi*", gibi haber başlıklarıdır.

Elimizde bulunan kayıtlara göre Yeni Gün gazetesinde Sivas Kongresi sonrasında yapılan haberlerden ilki 15 Ekim 1919 tarihine aittir. "*Günün En Mühim Meselesi: İntihâbat İşleri, Milli Kongre de İntihâbat Meselesi*" başlıklı haberde 1919 seçimlerine katılacak fırkalar yani partiler arasında birlik olması ve merkez dışında bulunan bölgelerde halka rehberlik etmesi gerektiği hususuna değinilmiştir. Taşrada kurulmuş olan bazı fırkaların seçim siyaseti üzerine yapılan haberde tüm Avrupa'da Osmanlı Devleti aleyhine çevrilen entrikalara dikkat çekilerek seçimlerin o süreçte ne kadar önemli olduğundan bahsedilmiştir. Haberin devamında ise Tefvîk Paşa kabinesi döneminde Milli Ahrar, Hürriyet ve İtilaf, Ahali İktisad, Sosyal Demokrat, Trabzon Âdem-i Merkeziyet, Milli Kongre ve Vahdet-i Milliye gibi bazı fırkaların seçim konusunda müzakerede buldukları ancak daha sonra kabinecilik yaptıkları için görüş ayrılıklarına düştüklerinden bahsedilmiştir. Özetle haberde taşrada yapılan

seçimlerde firkalar arasında İstanbul Hükümeti ve Milli Kongre taraftarlarının görüş ayrılığı yaşadıkları bu nedenle de seçimlerin önemi anlatılmıştır. Haberin altında bulunan bir resmin yanında “*Milli Kongre Reisi Esad Paşa*” notu yer alırken haber “*İhsas-ı Rey*” hususunda yani özellikle taşra bölgelerinde yapılacak seçim bölgelerinde tarafını belli edecek kişilerin seçilmesine dikkat edilmesi konusuna tekrar dikkat çekmiştir. Burada Yeni Gün gazetesinin Milli Kongre ve seçim hususunda göstermiş olduğu hassasiyet ve Millî Mücadele konusunda taraf olduğu açıkça görülmektedir (Yeni Gün Gazetesi, 15 Teşrin-i Evvel 1335, s.1).

Gazetenin 18 Ekim tarihine ait başka bir sayısında ise taşra seçimlerine daha fazla yer verildiğini görüyoruz. Haberde seçim sürecini daha evvel yapılan seçimlerle kıyaslayan gazete ülkede yaşanan kargaşa günlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Artık intihâbat işleri, günün meselesi oldu. Siyasi ve medeni terbiyesi yüksek olan milletlerde intihâbat devri, millet hayatının en gürültülü ve en şen devridir. Her ferd intihâb günlerini sabırsızlıkla bekler ve rey vermek hakkını istimal etmek kendisi için en mukaddes bir vazife bilir. Şimdiye kadar geçen intihâbata nisbetle, bu defa ki intihâbat devri, Türkler için daha mesud ve mütekâmil bir safha âra etmeğe başlamışdır. Evvelki intihâblarda milletin intihâbata büyük bir ehemmiyet vermezken bu defa ciddi suretde intihâbat işleriyle meşgul olmağa başlamış ve intihâb hakkını istimal etmekte ki zevki duyduğunu göstermişdir”.

Haberde yer alan diğer başlıklar arasında *Hükümetin Faaliyetleri ve Firkaların Faaliyetleri*, vardır. Firkaların faaliyeti şeklinde çıkan haberde taşra seçimlerinde siyasi müessese olarak en fazla faaliyette bulunan firkalar Milli Ahrar ve Çiftçi firkaları olarak gösterilmiş ve her iki firkanın da namzetlerini temin ettiğini, bu namzetler etrafında taşra bölgelerinde propagandaya başlandığı anlatılmıştır. Haberin devamında taşra bölgeleri arasında İzmir seçimlerinden bahsedilerek namzet isimleri verilmiştir:

“Taşrada İntihâb Faaliyetleri:

Taşra da intihâbat faaliyetleri başlamışdır. Ezcümle dün gelen İzmir gazeteleri orada da firkaların namzedlerini ilan etmeğe başladığını bildirmektedir. Köylü gazetesine göre Hürriyet ve İtilaf firkasının merkez umumiyesi İzmir de âtiyedeki zatlardan namzedliklerini ilan etmişdir. Eşrafından Tevfik Paşa, Adliye nazırı Sabık İsmail Sadık, Doktor Münkeşelizade Hüsnü, Halil Beg zade Nuri, Tokadi zade Şekib, Ödemişden Hacı Mümtaz Begler. Fakat Hürriyet ve İtilafın İzmir şubesi bu namzedleri kabul etmemiş, o da âtiyede ki zatlardan ilan eylemişdir. Hacı Ali Paşa zade Refik, Meham Sadık, Halil Beg zade Nuri ve Hafız İsmail Begler. Diğer firkalarda İzmir namzedlerini hazırlamak üzeredir.” (Yeni Gün Gazetesi, 18 Teşrin-i Evvel 1335, s.1-2)

Gazetenin 20 Ekim 1919 tarihli sayısında ise taşra haberlerinde yine seçimlere yönelik başlıklar bulunmaktadır. Seçimlere katılan firkalar arasında yer alan Ahali İktisad Fırkası İstanbul ve taşrada adaylarını belirlemiş ve bu konu Yeni Gün gazetesinde şu haberle halka duyurulmuştur:

“Ahali İktisad Fırkası Namzedleri:

Osmanlı Ahali İktisad Fırkası merkez umumiyesinden: Ahali iktisad fırkası dün fevkalade bir ictimâ akd ederek gerek İstanbul gerek taşra mebus namzedlerini tayin eylemiştir. Fırkanın İstanbuldan göstereceği ve bugün Milli Kongreye takdim eyleyeceği namzedler ber veche âtidir. Ahali İktisad fırkasının taşra namzedlerinin bugün yarın ayrıca bir beyanname ile inzarameye arz edileceği istihbar olunmuştur:

- 1- *Ahmed Cevded Beg: İkdâm gazetesi sahibi-iktisadiyundan*
- 2- *Mustada Zühdü Beg: Darülfünun iktisadiyat müderrisi-Hamdi Beg: Bank-ı Osmani Meclis-i İdaresi azasından-iktisadiyundan.*
- 3- *Faik Nezhit Beg: Maliye varidat müdürü umumi sabık-maliyundan.*
- 4- *Müslihiddin Adil Beg: Tarik gazetesi başmuharriri-iktisadiyundan.*
- 5- *Ahmed Feird Beg: Nafia nazır sabıkı-iktisadiyundan.*
- 6- *Celal Nuri Beg: İleri gazetesi ser muhariri.*
- 7- *Raif Ahmed Beg: İstiklal gazetesi muhariri.*
- 8- *Ahmed Selaheddin Beg: Darülfünun Hukuk-u düvel müderrisi.*
- 9- *Celaleddin Arif Beg: Baro heyet-i reisi*

Aynı sayıda taşra ile alakalı seçimleri denetlemekle yükümlü Heyet-i Teftişiyeden bahsedilerek belediye encümeni oluşmadığı için teftiş heyetinin meclis idari azalarından seçileceği belirtilmiştir (Yeni Gün Gazetesi, 20 Teşrin-i Evvel 1335, s.2).

Görüldüğü üzere Yeni Gün gazetesi taşra seçimlerini yakından takip etmektedir ve yapılan her haber Millî Mücadele tarihi kaynakçası açısından oldukça önemlidir. Gazetede yer alan taşra haberleri hazırlanırken yapılan röportajlar da dikkat çekmektedir. Bunlar arasında taşra sancakları arasında yer alan İzmir Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Katib Umumiyesi ve aynı zamanda İzmir mebusu Cami Bey'in röportajı ilgi çeken haberler arasındadır:

“Cami Begin Beyanatı:

İzmir Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti katib umumiyesi Cami Beg dün şehrimize davet etmiştir. Bu münasebetle kendisiyle görüşen muharririmiz seyahatı hakkında latifen malumat etmişlerdir.

Cami Beg-Milli Ahrar fırkasında bulunduğum gibi Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinde dahi alakada bulunuyorum. İşte seyahatim Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin bazı işlerini hal esasına imtina ediyor. Ben Karesi ve Aydın taraflarına giderek cemiyetin orada ki şubeleriyle temasda bulundum.

- *Muharrir -İntihâbat işleri taşrada nasıl?*

Cami Beg-Karesi, Saruhan kazalarından defterler ihzar ediliyordu. Yeni kararname üzerine büsbütün ikmal edilmiş olmasına göre taşrada kemal faaliyete çalışılmaktadır.

- *Muharrir -Gayr-ı müslimler iştirak ediyor mu?*

Cami Beg-Balıkesirde gayr-ı müslimlerde iştirak ettiler.

- *Muharrir -Taşra da asayiş meselesi nasıldır?*

Cami Beg-Hareket milliyeyi idare edenler arasında pek münevver, değerli zevat vardır. Şekavet yok gibidir.

Ahalinin mal ve canı taht emanetindedir. Asayiş ihlal edenin mabhuzeye edileceği muhakkak bilinmektedir. Bugün Anadolu vaziyeti maderkadır.

- *Muharrir -Milliyetçiler iade ediliyor mu?*

Cami Beg -Hayır! Zira mâmafih verilen teminata rağmen halk cesaret edemiyor. Zira geçenlerde bir müslüman fena muamelelere maruz bırakılmıştı”.

Cami Bey ile yapılan röportajın hemen altında yer alan bir haberde ise taşra sancaklarından Teke yani Antalya Sancağından, Dâhiliye Nazırı Damat Şerif Paşa'ya gönderilen bir telgraftan bahsedilmiş ve sancakta belirlenen mebus namzetlerinin isimleri bildirilmiştir (Yeni Gün Gazetesi, 22 Teşrin-i Evvel 1335, s.2)

Gazete seçim haberlerini yaparken çoğunlukla “İntihâbat İşleri” başlığı altında seçim sürecine yer vermiştir. Haberde görüldüğü kadarı ile taşra bölgelerinde seçimleri yakından takip ederek aday çıkaran önemli fırkalar arasında “Osmanlı Çiftçiler Derneği” de bulunmaktadır. Zira Çiftçiler Derneğinin taşra örgütlenmesinde üstlendiği rol önemlidir. İttihat ve Terakki Fırkasının varlığını pekiştirmek için doğrudan kendisine bağlı olmasa da idarecileri kanalıyla Çiftçiler Derneği'ni kontrol ettiği görülmektedir. Bu taşrada faaliyet gösteren bu derneklere destek veren örgütlenmeler arasında Türk Ocakları, Köylü Bilgi Cemiyetleri ve Halka Doğru Cemiyetleri yer almıştır. Yeni Gün gazetesinin birçok sayısında Osmanlı Çiftçiler Derneği'nin seçim çalışmalarına ayrıntılı olarak yer verildiği görülmektedir. Bu haberlerden birisi aralarında Amasya, Kastamonu, Ankara, Çorum, Malatya gibi sancakların bulunduğu bazı taşra bölgelerine vilayetten gönderilen namzet isimlerinin yayımlandığı haberdır (Yeni Gün Gazetesi, 23 Teşrin-i Evvel 1335, s.3)

Gazetenin 29 Ekim 1919 tarihli baskısında ise taşra seçimlerinde Çiftçiler Derneğinin taşrada mebus namzetlikleri için şu isimlerin seçildiği haber yapılmıştır:

“Ayıntab: (Gazi Antep) Ziraiden İsmail Cenati Beg, Urfa: Şeyh Safvet Efendi, Karesi: (Balıkesir) Mehmed Vehbi Beg, Celaleddin Arif Beg, Mecid ve Eşref Begler, Gelibolu: Vaşington sefir sabıki Rüstem Beg, Tekfur Dağı: (Tekirdağ) İaşe nazır sabıki Raşid Beg, Dersim: Lütfü Fikri Beg, Sinob: Rıza Nur Beg, Genc Sancağı: (Bitlis) Mehmed Efendi, Afyon Karahisar: Ziraiden Salim Beg”.(Yeni Gün Gazetesi, 29 Teşrin-i Evvel 1335, s.2)

Gazetenin bu baskısında sadece Çiftçiler Derneği namzetleri verilmemiş ayrıca “Heyet-i Teftişkiye'nin Pendnamesi” başlığı ile seçimlerde uyulması gereken kurallar belirtilmiştir. Haberde öne çıkan bir diğer konu ise Türkiye Ajansı'dır. Ajans ile alakalı, seçimlerde kimlerin seçilmesi gerektiği konusuna değinilerek heyetin bu konuda oldukça hassas çalışması gerektiği belirtilmiştir (Yeni Gün Gazetesi, 29 Teşrin-i Evvel 1335, s.2). Daha sonra yayımlanan 2 Kasım 1919 tarihli Milli Kongre'de başlıklı haberde ise taşra bölgeleri ile seçimlerin muhabere edilmesi konusuna değinilmiş ve haberin devamında bu konuda bir açıklama yapılmıştır:

“İşçi ve Çiftçi Sosyalist fırkasının İstanbuldan üç Sosyalist mebus namzedi gösterilmesi hakkında ki talebi üzerinde münakaşat cereyan etmiş, fakat maruf namzetler ârâ edemediklerinden mesele bertaraf edilmiştir.”

Aynı sayıda yer alan başka bir haberde ise Kürd Millet Fırkası'ndan bahsedilerek fırkanın seçimlere katılmasının Dâhiliye Nezareti tarafından kabul görmediği yazılmıştır:

“Dün sabah Kürd Millet fırkası tarafından intihâbata iştirak edileceği hakkında Kürdistana beyanname gönderildiğinden bahis bir fıkra derc edilmiştir. Bu babda

istihsal ettiğimiz malumat mevsukeye nazaran mezkur firkanın nizamnamesi millet esası üzerine müessis olub cemiyetler kanuna gayri muvafık görüldüğünden firkanın teşkili dahiliye nezaretince esasen tensib edilmemiştir...”(Yeni Gün Gazetesi, 2 Teşrin-i Sani 1335, s.2.)

Gazetede özellikle namzet isimlerinin geçtiği başlıklarda sosyalist adaylardan bahsedildiği gözden kaçmamaktadır. Bu haberlerden anlaşıldığı üzere Yeni Gün gazetesi Millî Mücadele dönemini, işgalleri ve seçimleri çok yakından takip ettiğini açıkça gösterirken seçimlerin hangi zor şartlarda yapılmaya çalışıldığı hakkında verdiği bilgilerle önemli bir hizmette bulunmuştur. (Yeni Gün Gazetesi, 6 Teşrin-i Sani 1335, s.2 Yeni Gün Gazetesi 5 Teşrin-i Sani 1335, s.1 Yeni Gün Gazetesi, 3 Teşrin-i Sani 1335, s.2.)

Gazetenin elimizde bulunan son sayısı yani 9 Kasım 1919 tarihli sayıda “*Hürriyet ve İtilaf Lideri Neler Söylüyor?*” başlıklı haberde seçimlerde Temsil Heyeti’nin belirlediği adaylara karşı mücadele veren Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nı hedef alarak İttihatçılar adına yaptığı bir haber görülmektedir. Yine bu haberde taşrada yapılan seçimlerde Hürriyet ve İtilaf Fırkası liderinin seçimlere iştirak edilmediğinden bahsettiği halde birçok bölgedeki şubelerinde aday gösterilen isimler olduğu ve firkanın bu merkezlerle irtibatta olmadıklarını beyan ettikleri belirtilmiştir. Bu bölgelerde aday gösterilen isimlerin kendi kendilerine mi Hürriyet ve İtilaf Fırkası adına aday oldukları sorulmuştur (Yeni Gün Gazetesi, 9 Teşrin-i Sani 1335, s.2). Burada gazete İttihat ve Terakki Fırkası yanında yer aldığını da açıkça belli ederek tavrını ortaya koymuştur.

SONUÇ

Elde edilen bilgiler doğrultusunda görüldüğü üzere Millî Mücadele döneminde alınan tüm kararlar Türk halkı için hayati önem arz etmiştir. Temsil Heyeti ve Müdafaa-i Hukuk merkezlerinin işgallere karşı verdiği mücadelede basının etkisi de büyük olmuştur. Bu döneme ait süreli yayımlardan Yeni Gün gazetesi Millî Mücadele’ye destek vererek işgal sürecinin en önemli sorunları arasında yer alan meclisin açılması için haberler yaparak halkı yönlendirmiştir. Gazete yapılacak seçimlerde özellikle doğru adayların belirlenmesi konusuna dikkat çekerek taşra seçimlerine ayrıntılı olarak yer vermiştir. Taşra seçimlerini genel olarak “*İntihabat İşleri*” başlığı altında haber yapan gazete bu süreçte Hürriyet ve İtilaf Fırkasına karşılık Temsil Heyeti ve İttihatçı olarak adlandırılan vatanseverler ile birlikte hareket etmiş ve halkın gerçekleri öğrenmesine yardımcı olmuştur. Yeni Gün gazetesi İstanbul Hükümeti’nin İtilaf Devletleri ile birlikte hareket ettiği bu zorlu süreçte seçimlerin bilinmeyen birçok yanına ışık tutmuştur. Seçime katılan fırkalar ve aday gösterilen isimler hakkında yaptığı haberler önemli arşiv kayıtları arasında yerini almıştır. Yeni Gün gazetesinde çıkan taşra haberlerinin bir diğer önemli yanı ise Millî Mücadele harekâtının teşkilatlanma sürecini gün gün aktarmaya çalışmış olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere İstanbul Hükümeti ve İşgalcilerin baskıları altında bu haberlerin yapılması ayrı bir sorumluluk işidir.

Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere Millî Mücadele döneminde bölgesel olarak çıkarılmış olan birçok dergi ve gazete kısa ömürlü olmuşsa da Yeni Gün gazetesi Millî Mücadele’yi destekleyen uzun ömürlü gazeteler arasında yerini almıştır. Bu nedenle yakın dönem tarihinin

incelenmesinde oldukça önemli bir kaynaktır. Gazetenin birçok sayısında farklı konular ele alınırken Millî Mücadele ve Meclis-i Mebusan seçimleri hakkında yapılan haberler ise oldukça dikkat çekicidir. Bu haberler arasında İstanbul seçimleri dışında *Taşra Haberleri*, *İntihabat İşleri* şeklinde yapılan haberlerde hem taşra bölgelerinin teşkilatlanma süreci hakkında önemli bilgiler aktarılmış hem de seçimlere nasıl hazırlık yapıldığı gün gün takip edilmeye çalışılmıştır. Milli harekâtın güçlenmesi aynı zamanda taşra bölgelerinin örgütlenmesine bağlı olduğu için bu bölgelerde yaşanan süreç basının da ilgi odağı olmuş ve Yeni Gün gazetesi de tüm olayları yakından takip etmeye çalışmıştır.

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

1. Yeni Gün Gazetesi, 15 Teşrin-i Evvel 1335.
2. Yeni Gün Gazetesi, 18 Teşrin-i Evvel 1335.
3. Yeni Gün Gazetesi, 20 Teşrin-i Evvel 1335.
4. Yeni Gün Gazetesi, 22 Teşrin-i Evvel 1335.
5. Yeni Gün Gazetesi, 23 Teşrin-i Evvel 1335.
6. Yeni Gün Gazetesi, 29 Teşrin-i Evvel 1335.
7. Yeni Gün Gazetesi 5 Teşrin-i Sani 1335.
8. Yeni Gün Gazetesi, 3 Teşrin-i Sani 1335.
9. Yeni Gün Gazetesi, 2 Teşrin-i Sani 1335.
10. Yeni Gün Gazetesi, 6 Teşrin-i Sani 1335.
11. Yeni Gün Gazetesi, 3 Teşrin-i Sani 1335.
12. Yeni Gün Gazetesi, 9 Teşrin-i Sani 1335.
13. Yeni Gün Gazetesi, 6 Teşrin-i Sani 1335.
14. Yeni Gün Gazetesi, 9 Teşrin-i Sani 1335.

Telif Eserler

ARSLAN, A. (2004), “Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Sakarya. ss.955-965.

BAKIL, P. (2020). “Yeni Gün Gazetesi (1919-1920) 181-365 sayılarındaki edebî metinlerin çeviri yazısı ve değerlendirilmesi” (Yüksek Lisans Tezi). **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**, Nevşehir.

DERVİŞOĞLU, F.,(2009), “Millî Mücadele Döneminde Basın ve İrade-i Milliye Gazetesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2 (6), ss. 159-166.

ERYİĞİT, B. & KALAFAT, C. (2019). “Osmanlı Devleti’nde 1840 – 1858 Yılları Arasında Taşra Yönetimini Düzenleyen Nizamnameler Üzerine Bir Değerlendirme”. **Strategic Public Management Journal** , 5 (10) , ss. 54-62 . DOI: 10.25069/spmj.657847